

стеств. Одними із основних його завдань є теоретичний аналіз кардинальних змін, що відбуваються в інформаційній сфері України, вивчення їхнього впливу на практику, знайдення шляхів обґрунтованого вирішення конкретних проблем, залучення до цієї роботи спеціалістів-практиків. Реалізації вказаної мети сприяє високий науковий статус авторів журналу – вітчизняних і зарубіжних вчених, докторів та кандидатів наук, аспірантів, бібліотечних фахівців. Серед нагальних питань останнього часу, що потребують вирішення, на сторінках журналу розглядалися: проблема збереження архівних та книжкових фондів, шляхи її вирішення; бібліотечна професіологія, підготовка, перепідготовка і підвищення кваліфікації кадрів; стан розвитку української мови та видання національної книги тощо. З метою допомогти бібліотечним фахівцям правильно організувати наукову роботу, готувати й проводити дослідження, узагальнювати результати, робити висновки на сторінках журналу ведеться постійний розділ „Школа молодого дослідника”.

У ході „круглого столу” йшлося і про таку малодосліджену у вітчизняному бібліотекознавстві проблему, як розробка вербальних інформаційно-пошукових мов [ІПМ] (**О. Збанацька**, ст. викладач ДАКККіМ). Зокрема зазначалося, що головним в інформаційно-бібліографічній діяльності є знайдення

зручних форм роботи щодо оброблення і пошуку необхідної інформації з метою задоволення інформаційних потреб споживачів. Тому і виникає необхідність розроблення ІПМ – штучних мов, призначених для індексування документів і запитів з метою уніфікації їхніх пошукових образів. До цієї роботи залучено спеціалістів у галузі інформатики, лінгвістики, бібліотечної справи. ІПМ мають свою класифікацію і періодизацію, яка складається з трьох етапів: перший (друга половина XIX – початок XX ст.) – поява і розвиток предметизаційної ІПМ, другий (друга половина XX ст.) – поява дескрипторної ІПМ, третій (кінець XX – початок XXI ст.) – поява ІПМ Інтернету, наукові дослідження з розроблення семантичної ІПМ. Кожен із цих етапів супроводжувався трансформаційними процесами, характерними для певного історичного періоду.

Виступи учасників «круглого столу» були цікавими, інформаційно насиченими, різноманітними за тематикою, що зробило роботу цього зібрання фахівців плідною і корисною. Сподіваємось, що проведений «круглий стіл» стане кроком до відродження щорічних традиційних науково-практичних конференцій у НПБУ за наслідками науково-дослідницької роботи національних, державних і публічних бібліотек та з актуальних питань розвитку бібліотек в умовах інформаційного суспільства. ■

ДО 110-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ Ф. МАКСИМЕНКА

У рамках відзначення Року української книги 22 березня 2007 р. у Національній бібліотеці України ім. В.І. Вернадського (НБУВ) відбулися наукові читання „Видатний український книго- та бібліографознавець Федір Пилипович Максименко”. Організували їх НБУВ, Національна парламентська бібліотека України (НПБУ), Асоціація бібліотек України, Міжнародний благодійний фонд „Ліга українських меценатів”.

Із споминами про видатного бібліографа виступив письменник, журналіст, кінодраматург М. Шудря. Грунтовну доповідь „Повсякденні турботи українських книгознавців повоєнної доби” зробив головний науковий співробітник Інституту історії України НАН України С. Білокінь.

Фахівці НБУВ, НПБУ, Наукової бібліотеки Львівського національного університету ім. І. Франка, УкрІНТІЕІ, Української академії друкарства, Київського національного університету (КНУ) імені Тараса Шевченка, Національного університету „Києво-Могилянська академія”, Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В.О. Сухомлинського та ін. у своїх виступах характеризували окремі напрями діяльності Ф. Максименка, розкривали сучасні проблеми книго- та бібліографознавства. На завершення читань відбулася презентація праці Н. Черниш „Бібліографічна комісія НТШ як центр дослідження української книги

(1909-1935)” (К., 2006), яку представляв завідувач кафедри Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка М. Тимошик.

В. Кононенко

Висвітлення творчості Федора Максименка у виданнях Національної парламентської бібліотеки України

Коли йдеться про ювілей заслуженої людини, як правило, вживаються тривіальні, загальноприйняті, а від того дещо знівельовані епітети: „відомий”, „визначний”.

Якщо ж зібрати воедино характеристики, епітети, що стосуються Федора Пилиповича Максименка, то постає яскравий образ людини всебічних знань і душевної щедрості, невтомного працівника, блискучого знавця книги, справжнього вченого-бібліографа, першокласного педагога, колоритної постаті.

Вже перелік таких характеристик свідчить про унікальність і неординарність особистості Ф. Максименка, 110-річчя якого відзначає бібліотечна спільнота.

І справді, людина, яка працювала в різних галузях бібліографії і книгознавства та досягла в кожній із них вагомих успіхів, гідна того, щоб її пам’ятали, вшанували, а головне – вивчали доробок.

У матеріалах бібліографічних читань пам'яті Ф. Максименка, що відбулись у Харкові 2002 р., зафіксовано слова С. Білокона: «...є фах для культури особливо важливий. Саме працівники цього фаху господарюють в ній по-справжньому. Вони мають ключі від її залів і тайників і відмикають, а потім знову замикають шафи й скрині. Ці люди – бібліографи. Вони систематизують набуті знання. Саме такою людиною був Федір Пилипович Максименко, який усе своє життя віддав бібліографії та бібліографознавству»¹ Багатогранну діяльність Федора Пилиповича досліджувало багато науковців. Чи не найбільше зробила для того, щоб його ім'я не загубилось на складних непередбачених поворотах нашої історії, Нінель Федорівна Королевич – дослідник, відданий бібліографії науковець, педагог.

Тривалий час ряд імен бібліографів було суворо захищено, а деякі не рекомендувалося згадувати. Нінель Федорівна в часи викладання в Київському державному інституті культури все ж промовляла ті прізвища, часом ескізно розповідаючи про діяльність напівзабутих осіб, інколи тільки називала їх у загальному переліку дозволених імен і таким чином прагнула зафіксувати в молодих головах пам'ять про талановитих діячів книги.

Те, що Н. Королевич не могла тоді сказати на лекціях, вона виклала на сторінках ряду бібліографічних посібників.

У 1990-ті роки, коли дослідниця активно співпрацювала з НПБУ, у неї виникла ідея розкрити засобами бібліографії роль діячів книги (у широкому розумінні цього слова – книгознавців, бібліотекознавців, бібліографів) у розвитку української культури. Цю ідею підтримала відомий бібліограф, на той час – завідувачка науково-бібліографічного відділу Бібліотеки В. Патока, і в 1993 році було започатковано серію „Видатні діячі української книги”.

Серія планувалась як джерело для подальшого вивчення життя і діяльності людей, які багато зробили для розвитку вітчизняної книги. Запропоновані портретні нарис, де кожен із цих діячів виступає неповторною особистістю, дають можливість оцінити внесок у розвиток української культури цих скромних трудівників, яких життя не балувало увагою, визнанням заслуг, а часто було тернистим, несправедливо поскрибованим.

Автором більшості нарисів була Н. Королевич, бібліографічну частину вона готувала спільно з працівниками НПБУ. У виданнях, як правило, теоретичні питання тісно переплітаються з практичними, вони містять інформацію з питань теорії, історії, методики і організації бібліографії, бібліотекознавства, книгознавства.

Ф. Максименку присвячено шостий випуск [1], який вийшов напередодні 100-літнього ювілею вченого. Кожен розділ висвітлює окремий напрям його діяльності: внесок у бібліографування стародруків та інкунабул; доробок у краєзнавчій, галузевій бібліографії та бібліографії II ступеня; діяльність як укладача і редактора персональних та бібліографічних посібників; дові-

дково-бібліографічну і консультативну роботу. Крім того, вміщено „Спогад про вчителя” М. Бутрина.

Бібліографічна частина включає „Хронологічний показник праць Ф.П. Максименка”, орієнтуватись в яких допомагає іменний показник.

Підготовка робіт про бібліографа, проведення меморіальних заходів спонукають знову і знову звертатися до його творчого доробку. Це надзвичайно сильний стимул для самоосвіти, поглиблення професійних знань.

„Затерта” фраза, що „його творчість і сьогодні актуальна” по відношенню до Ф. Максименка звучить на сто відсотків правдиво.

Його відома праця „Матеріали до краєзнавчої бібліографії України, 1847-1929” [2] і досі залишається неперевершеним зразком краєзнавчої бібліографії II ступеня. У цій книзі поруч з детальним бібліографічним описом у розгорнутих примітках автор подає посилання на видання, цитує рецензії, присвячені їм, аналізує повноту цих друків тощо. „Матеріали...” були належно оцінені не тільки фахівцями. Перший президент АН України В. Вернадський, на той час – голова Комісії з природно-продуктивних сил СРСР, розпорядився виписати їх до бібліотеки Комісії і підготувати в пресі відзив про цю книжку.

„Матеріали...” високо піднесли авторитет Ф. Максименка серед бібліографів СРСР. І коли у 1930-х роках Уряд України поставив завдання скласти зведену повну бібліографію про Радянську Україну (спроба не вдалась. – В. К.), визнаний авторитет у галузі бібліографії М. Здобнов, причетний до первісної намітки плану цієї роботи, писав Федору Пилиповичу, що не мислить цієї грандіозної праці без його участі.

Неоціненний внесок зробив Ф. Максименко в опис стародруків. Ті, хто сьогодні починає працювати з інкунабулами, одночасно з теоретичними працями має простудіювати його показник, присвячений кириличним стародрукам [3].

Ф. Максименко – творець фундаментальних праць, не цурався рекомендаційної бібліографії, підготувавши посібник до 700-ліття м. Львова [4]; вів активну довідково-бібліографічну роботу, виступав з книгознавчими розвідками, на базі наукової бібліотеки Львівського університету ім. І. Франка організував постійно діючий семінар бібліографів.

Безкорисливий консультант, прискіпливий редактор, справжній дослідник, основною рисою якого була наукова об'єктивність, він неодноразово давав взірці, як треба редагувати, рецензувати праці колег.

У листі до Б. Боднарського з приводу „Синхроністичних таблиць” М. Здобнова Федір Пилипович зазначав: „Книжку я бегло просмотрел и хочу выразить свои первые впечатления о ней. Они могут быть очень поверхностны и неосновательны. <...> А и сама книга и Ваша работа по её редактированию настолько значительны, что отделаться одной лишь поверхностной благодарностью было бы грехом с моей стороны. <...> [Здобнов] дал образец для подражания библиографам других народов.

¹ Бібліографічні читання пам'яті українського бібліографа Федора Максименка. – Х., 2002. – С. 4.

Ведь подобных синхронистических таблиц, как будто вообще в мировой библиографии до сих пор не было...”²

Далі автор листа подає перелік уточнень і доповнень на восьми сторінках. Це справді приклад високого професіоналізму. І важко уявити, яким обсягом знань володіла людина, щоб після „поверхового” ознайомлення зробити такі великі за обсягом доповнення.

Ф. Максименко піклувався, щоб інформація про розвиток в Україні книговидання, бібліографії, суміжних дисциплін розповсюджувалась і не перекручувалась. Ділився знаннями, надсилав документи, якщо розумів, що вони принесуть користь. Як зазначав академік Я. Ісаєвич: „...своєю діяльністю він пропагував стиль вільного розповсюдження інформації”³.

З часу випуску вищезгаданого біобібліографічного нарису про Ф. Максименка пройшло десять років. За цей період вийшов друком навчальний посібник Н. Королевич „Українські бібліографи ХХ ст.” (К., 1998), в якому зібрано воедино всі, на той час, матеріали вищезгаданої серії; Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Короленка провела наукові читання пам’яті Ф. Максименка (2002), з’явилися нові публікації у пресі.

Напередодні 110-ї річниці від дня народження вченого з метою вшанування його пам’яті фахівцями НПБУ підготовлено розширену довідку і список літератури для „Календаря знаменних і пам’ятних дат”. Оскільки тираж цього видання набагато перевищує наклад вищезгаданого біобібліографічного нариса, то можливість познайомитися з діяльністю „патріарха української бібліографії” матиме значно більше коло читачів.

Підготовка видань, які б розкривали діяльність видатних діячів книги потребує значних пошукових зусиль. Доречно згадати слова Ю. Меженка про те, що, займаючись збиранням матеріалів з історії бібліографії, він переконався, якою надзвичайно тяжкою справою є збирання відомостей про самих бібліографів. Ли-

ше про небагатьох з них відомі дані біографічного характеру, і лише в деяких виданнях є відносно повні списки їхніх праць⁴. Тож, щоб створити основу для більш ґрунтовного вивчення життя та діяльності вітчизняних діячів у цій галузі, НПБУ готує до друку довідник „Українські бібліографи”.

У першому випуску – зібрано відомості про 345 осіб (більшість із них супроводжуються фотографіями). Зокрема, вміщено матеріали про Ф. Максименка. Свого часу професор, доктор філологічних наук Ф. Погребенник зазначав, що праці, авторами яких є видатні бібліографи і які з різних причин стали важкодоступними, треба перевидавати. По-перше, вони містять цінну інформацію, по-друге – є взірцями і своєрідними підручниками, завдяки яким можуть поглиблювати свої знання сучасні бібліографи.

Це, без сумніву, стосується й доробку Ф. Максименка. Вчений гідний вдячної пам’яті нащадків, а ми маємо не втратити його напрацювання, використовувати їх у своїй діяльності.

Варто нагадати слова Е. Касинця (Нью-йоркська публічна бібліотека) про те, що бібліографічна спадщина Ф. Максименка „ще десятки років приноситиме користь ученим з обох берегів Атлантики, оскільки <він> запалив багато інтелектуальних вогнищ за час свого 86-річного перебування на землі. Вогнищ, які в сьогоденній пострадянській Україні горять все яскравіше”⁵.

Список літератури

1. Королевич Н.Ф. Бібліограф Федір Пилипович Максименко (1897-1983): Біобібліогр. нарис. – К., 1995. – 48 с. – (Видатні діячі укр. кн.; Вип. 6).

2. Матеріали до краєзнавчої бібліографії України, 1847-1929: Список бібліогр. пр., що стосуються окремих місцевостей УРСР, Бесарабії, Дону і Криму. – К., 1930. – ХХ, 264 с.

3. Кириличні стародруки українських друкарень, що зберігаються у Львівських збірках (1574-1800): Звед. кат. – Л.: Вища шк., 1975. – 126 с.

4. 700-річчя Львова: Корот. реком. покажч. – Л., 1956. – 16 с.

² Бібліографічні читання пам’яті українського бібліографа Федора Максименка. – Х., 2002. – С. 28.

³ Бібл. вісн. – 1994. – № 4. – С. 30.

⁴ Книга. – М., 1960. – Вип. 3. – С. 420.

⁵ Бібл. вісн. – 1994. – № 4. – С. 30.

ФЕСТИВАЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ КНИГИ ТА ЧИТАННЯ

**РІК
УКРАЇНСЬКОЇ
КНИГИ**

ПІДНЕСЕНИЙ настрій присутніх, святково оформлені приміщення і різноманітні виставки змістовних і гарно виданих книг, старовинна музика у виконанні інструментального дуету –

усе це стало ознаками справжнього свята, яке відбулось у Національній парламентській бібліотеці України (НПБУ) 20 квітня 2007 року. Тут проходив Фестиваль української книги та читання, який було присвячено Року української книги, що нині триває відповідно до Указу Президента України В. Ющенка.

Мати читаюче, прихильне до книги покоління – принципове завдання не тільки для освітян, бібліотекарів, а й для держави в цілому.

Тому НПБУ за своїм статусом, і професійною потребою постійно приділяє увагу і розширює діяльність з популяризації української книги. В бібліотеці регулярно презентується продукція кращих українських видавництв, зокрема, в лютому 2007 року відвідувачі знайомилися з книжками харківського видавництва „Акта”. Цей захід, що також проводився в рамках Року української книги, широко висвітлювався засобами масової інформації.

Яку ж саме літературу українських видавництв найбільше полюбляють і читають наші співгромадяни? Це важливо знати як бібліотекарям, так і видавцям.

Л. Бейліс